

Euroalueen talouspoliittinen koordinaatio: mitä on tehty ja miksi?

9.3.2012

Viimeisen vuoden aikana Euroopan valtioiden päämiehet ja Euroopan parlamentti ovat sopineet monesta merkittävästä talouspolitiikan koordinaatiota tehostavasta uudistuksesta. Päätöksiä on ollut paljon, ja ne ovat seuranneet toisiaan nopeassa tahdissa. Tässä artikkelissa käydään läpi euroaluetta koskeva uudistettu talouspoliittisen yhteistyön kehikko ja esitetään, miten eri sopimukset nivoutuvat toisiinsa.

Euroalue on 13-vuotisen historian sa suurimmassa kriisissä. Kolme euro-maata, Kreikka, Irlanti ja Portugali, joutui vuosina 2010 ja 2011 turvautumaan EU:n ja IMF:n yhteiseen sopeutus- ja rahoitusohjelmaan markkinaehtoisien rahoituksen hinnan noustua ja käytyä lopulta mahdottomaksi. Vuoden 2011 jälkipuoliskolla markkinoiden luottamus heikentyi myös useisiin muihin euromaihin, erityisesti Italiaan ja Espanjaan. Kriisin syvimpinä hetkinä marraskuun jälkipuolella markkinat vaikuttivat kyseenalaistavan koko rahanliiton olemassaolon. Joulukuun huippukokouksen päätösten, Italian ja Espanjan hallitusten vakautustoimien ja euroalueen pankkien pitkäaikaisen maksuvalmiuden turvaavien eurojärjestelmän rahoitusoperaatioiden myötä tilanne markkinoilla on kuitenkin rauhoittunut.

Viime aikojen näkyvimmit talouspoliittiset päätökset euroalueella ovat liittyneet akuuttiin kriisinhallintaan: tarpeeseen saada aikaan kestävä ratkaisu Kreikan kriisiin, tarpeeseen saada padottua kriisin leviäminen uusiin maihin ja niiden pankkijärjestelmiin sekä tarpeeseen saada maiden julkisten talouksien velkaantuminen takaisin kestäväälle uralle.

Samanaikaisesti koko unionin tasolla on tehty merkittäviä päätöksiä maiden välisen talouspoliittisen koordinaation tehostamiseksi. Päätöksiä on ollut paljon, ja ne ovat seuranneet toisiaan niin nopeassa tahdissa, että kokonaisuuden hahmottaminen on käynyt vaikeaksi. Tässä artikkelissa käydään läpi euroaluetta koskeva uudistettu talouspoliittisen yhteistyön kehikko ja esitetään, miten eri sopimukset nivoutuvat toisiinsa.

Lissabonin sopimus luo perustan yhteistyölle

Lissabonin sopimuksena tunnettu Euroopan unionin perussopimuksen uusin versio luo perustan Euroopan unionin ja euroalueen jäsenmaiden talouspoliittiselle yhteistyölle. Yhteistyön pääosapuolet ovat jäsenvaltioiden talous- ja valtiovarainministereistä koostuvat Ecofin-neuvosto (euromaiden osalta euroryhmä; jatkossa ”neuvosto”) sekä Euroopan komissio (jatkossa ”komissio”). Muita toimijoita ovat EU-maiden päämiehistä koostuva Eurooppa-neuvosto ja Euroopan parlamentti.

Lissabonin sopimuksen mukaan talouspolitiikan koordinaatioon liittyvissä kysymyksissä päätäntävalta on neuvostolla, joka päättää määräenemmistöllä (ilman arvion kohteena olevan maan edustajaa) komission esityksen hyväksymisestä. Määräenemmistöllä tarkoitetaan vähintään 55:tä prosenttia kokoukseen osallistuvista ja jäsenvaltioita edustavista neuvoston jäsenistä, joiden yhteenlaskettu väestö on vähintään 65 % kokoukseen osallistuvien valtioiden väestöstä.

Tärkeimmät euroalueen maiden talouspoliittisen yhteistyön yleisperiaat-

*Samu Kurri
toimistopäällikkö
rahapolitiikka- ja
tutkimusosasto*

*Lissabonin
sopimuksen
artiklassa 121
määritellään
jäsenvaltioiden
talouspoliittisen
yhteistyön
yleisperiaatteet.*

teita rajaavat säännöt löytyvät Lissabonin sopimuksen artikloista 121, 126 ja 136 (kuvio 1).

Artiklassa 121 määritellään jäsenvaltioiden talouspoliittisen yhteistyön yleisperiaatteet. Talouspolitiikan todetaan olevan yhteistä etua koskeva asia, joka vaatii yhteensovittamista. Jäsenmaiden ja unionin talouspolitiikan yhteensovittamisen työkaluna käytetään ns. laajoja suuntaviivoja. Käytännössä tämä tarkoittaa, että neuvosto valvoo komission raporttien pohjalta yksittäisen jäsenvaltion talouspolitiikkaa suhteessa sovittuihin tavoitteisiin ja periaatteisiin. Jos neuvosto toteaa, että maan taloudenpito poikkeaa tavoitteista tai että se voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteetoman toiminnan, komissio voi artiklan mukaan antaa jäsenmaalle varoituksen.

Artiklassa 126 jäsenvaltioita kehoitetaan välttämään liiallisia julkistalouden alijäämiä. Arviointiperusteina ovat julkinen alijäämä ja julkinen velka. Jos jäsenvaltio ei täytä jommankumman tai kummankaan arviointiperusteen mukaisia vaatimuksia tai jos jäsenvaltiolla on liiallisen alijäämän vaara, komissio laatii asiasta kertomuksen. Päätöksen liiallisen alijäämän menettelyn käynnistämiseksi tekee neuvosto komission ehdotuksen pohjalta. Jos neuvosto toteaa liiallisen alijäämän olevan olemassa, jäsenmaalle annetaan suositukset korjata tilanne määrääjän kuluessa. Jos maa ei noudata suosituksia, näiden noudattamista voidaan tehostaa asteittain kiristyvien toimenpiteiden avulla. Ankarimmillaan toimenpiteet ovat artiklan mukaan koroton talletus ja sakko.

Artikla 136 on uusi. Sitä ei ollut Lissabonin sopimusta edeltäneissä

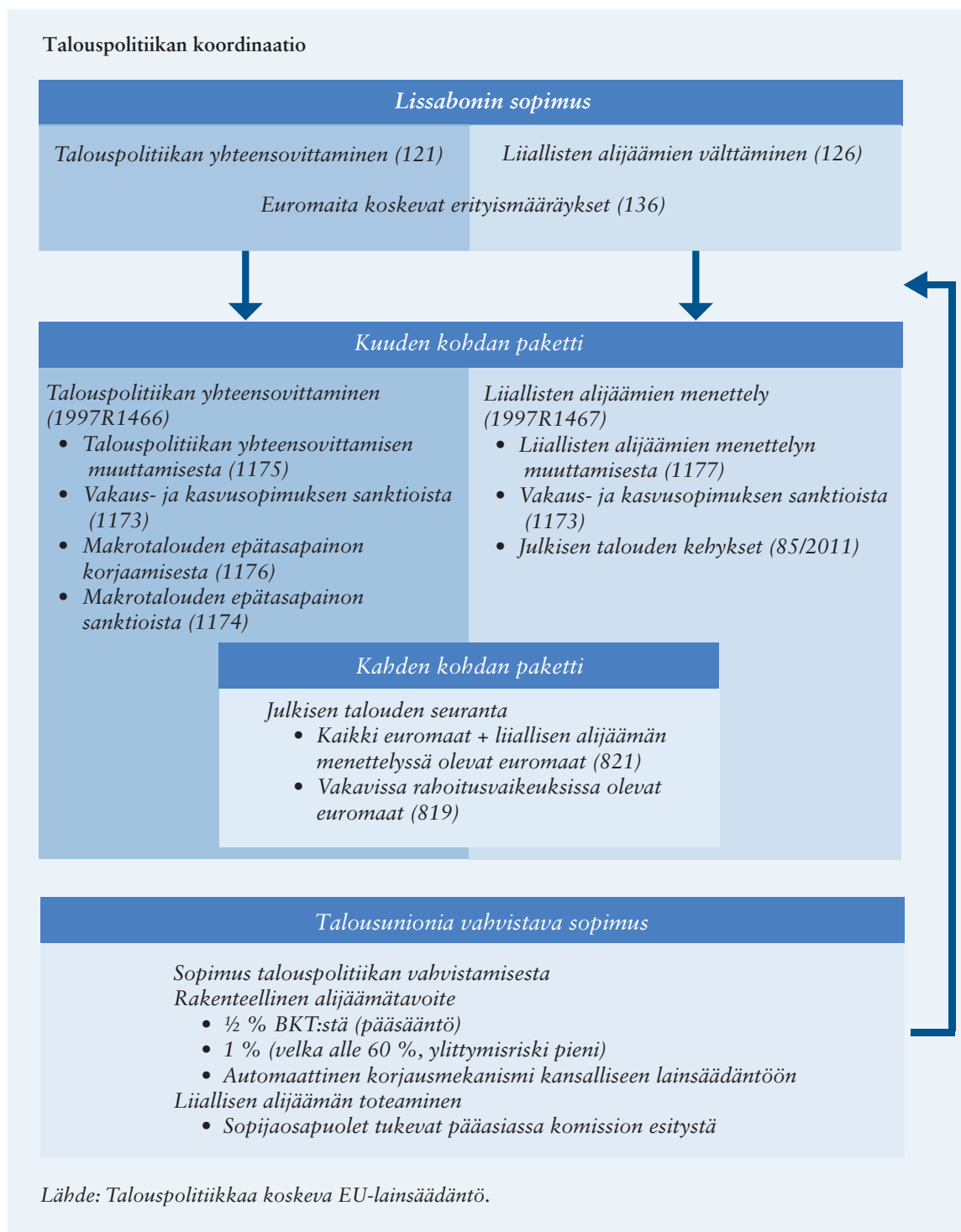
perussopimuksen versioissa. Artiklassa annetaan euroa valuuttanaan käyttäville maille mahdollisuus sopia, että artikloja 121 ja 126 sovelletaan muita EU-maita tiukemmin.

Lissabonin sopimuksen sanamuodot ovat varsin yleisiä – kyseessä on yleisperiaatteet asettava sopimus, jota voi verrata kansallisvaltion perustuslakiin. Tarkemmat ohjeet annetaan direktiiveinä (lainsäädäntöohje) ja asetuksina. Esimerkiksi julkisen talouden alijäämän viitearvot määritellään erillisessä liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdystä perussopimuksen pöytäkirjassa. Perussopimuksessa annetaankin Euroopan parlamentille ja neuvostolle oikeus antaa yksityiskohtaisemmat säännöt artiklojen 121 ja 126 soveltamisesta. Artiklan 121 osalta menettely perustuu tavanomaiseen neuvoston ja Euroopan parlamentin lainsäädäntöjärjestykseen, mutta artiklan 126 muuttaminen vaatii yksimielisyyttä.

Kuuden kohdan lainsäädäntöpakettilla täsmennetään Lissabonin sopimusta

Kuuden kohdan lainsäädäntöpaketti (ns. six-pack) tuli voimaan 13. joulukuuta 2011. Sen avulla täsmennetään Lissabonin sopimuksen artiklojen 121 ja 126 tulkintaa (kuvio 1). Viiden asetuksen ja yhden direktiivin avulla selkeytetään vakaus- ja kasvusopimusta, nopeutetaan sen täytäntöönpanoa, helpotetaan sääntöjen rikkomisesta seuraavista rangaistuksista päättämistä sekä luodaan uusi makrotaloudellisen epätasapainon ehkäisemisen kehikko koko kansantalouden tasapainoisen kehityksen tukemiseksi.

Kuvio 1.

Vakaus- ja kasvusopimuksen tehostaminen

Lainsäädäntöpaketin ehkä eniten huomiota saanut osio liittyy vakaus- ja kasvusopimuksen uusittuun versioon. Vastuullisen finanssipolitiikan tukemiseen tähtäävän vakaus- ja kasvusopimuksen ensimmäinen versio tuli voimaan vuonna 1997. Siinä täsmennettiin perussopimuksen artiklan 126 mukaiseksi julkisen talouden liiallisen alijäämän vaje-kriteeriksi 3 % ja velkakriteeriksi 60 % bruttokansantuotteesta ja tarkennettiin sopimuksen noudattamatta jättämisestä seuraavia rangaistuksia.

Vakaus- ja kasvusopimus on synnystään saakka jakautunut kahteen osaan. Ennalta ehkäisevän osan avulla pyritään huolehtimaan siitä, että maan julkisen talouden tavoitteet ovat kestävä taloudenpidon mukaisia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että maa omaksuu julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteeksi (Medium Term Objective, MTO) lähellä tasapainoa olevan rahoitusaseman. Ennalta ehkäisevän osan oikeusperuste on perussopimuksen artikla 121. Korjaavan osan avulla pyritään tunnistamaan liiallinen alijäämä ja ohjaamaan jäsenvaltio toteuttamaan tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Sen oikeusperustana on perussopimuksen artikla 126.

Jo 2000-luvun alkuvuosina kävi ilmi, että jäsenmailta puuttui riittävä poliittinen tahto vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanoon. Saksan ja Ranskan 3 prosentin kriteerin ylittävät vajeet eivät johtaneet päätökseen liiallisen alijäämän olemassaolosta. Kreikan ja Portugalin tapauksessa prosessit saatiin aloitettua, mutta ne eivät johtaneet

sanktioihin. Komission tuolloinen puheenjohtaja Romano Prodi totesi lokakuussa 2002 vakaus- ja kasvusopimuksen joustamattoman ja ahdasmielisen täytäntöönpanon olevan typerää. Sopimusta muutettiin maaliskuussa 2005 Eurooppa-neuvoston päätöksellä enemmän harkinnanvaraa sisältävään suuntaan. Euroopan keskuspankki ilmaisi jo tuolloin huolestumisensa muutoksen suhteen.

Joulukuussa 2011 voimaan tullessa vakaus- ja kasvusopimuksen kolmannessa versiossa sopimuksen sitovuutta on uudelleen tiukennettu. Vaikka liiallisen julkisen talouden alijäämäsuhteen 3 prosentin rajan rikkoutumiseen liittyy edelleenkin harkinnanvaraa poikkeuksellisten olosuhteiden varalle, julkisen velkasuhteen 60 prosentin raja on otettu konkreettiseksi osaksi vajekriteerin arviointia. Jos maan julkinen velka ylittää tämän kriteerin, myös alijäämäkriteeri tiukentuu 1/20 velkarajan ylittävästä määrästä. Jos esimerkiksi maan julkinen velkasuhde on 80 %, eli 20 prosenttiyksikköä sallittua suurempi, alijäämäsuhteen minimiarvo olisi -3 prosentin sijasta -2 %.

Myös prosessien läpimenoaikoja on kiristetty konkreettisin aikarajoin ja äänestysmenettelyjä on tiukennettu erityisesti rangaistuksista päätettäessä. Paljon huomiota saanut käänteinen määränemistöäänestys on käytössä lähinnä vain rangaistuksista päätettäessä. Siinä komission esitys jää voimaan, ellei määränemistö neuvostosta äänestä sitä vastaan. Lissabonin sopimuksen kirjausten mukaisesti itse ongelman olemassaolon toteamiseen liittyvässä päätöksenteossa noudetaan pääosin normaalia määränemmis-

Joulukuussa 2011 voimaan tullessa vakaus- ja kasvusopimuksen kolmannessa versiossa sen sitovuutta on taas tiukennettu.

tömenettelyä. Tällöin komission esityksen läpimeno edellyttää, että määränemmis- tö neuvostosta puoltaa sitä.

Talouspolitiikan yhteensovittaminen

Kukin jäsenvaltio ilmoittaa julkisen talouden rahoitusasemaa koskevan keskipitkän aikavälin tavoitteensa (Medium Term Objective, MTO) rakenteellisena eli niin, että siitä on poistettu suhdanne- ja tilapäistekijöiden vaikutukset (taulukko 1). Tavoitteen tarkoituksena on huolehtia siitä, että maan julkinen talous on kestävällä uralla ja että maalle jää riittävästi marginaalia, jotta normaalissa suhdannetaantumassa elvyttävä politiikka on mahdollista 3 prosentin alijäämätavoitetta rikko-

matta. Tavoitetta laadittaessa otetaan huomioon mm. maan julkisen talouden herkkyys kansantalouden häiriöille, ikärakenteen tuomat paineet julkisen talouden kestävyydelle ja olemassa oleva julkisen talouden velkasuhde.

Vakaushjelmassa euromaa esittää keskipitkän aikavälin tavoitteen ja sopeutusuran tavoitteen saavuttamiseksi. Sopeutusuran tarkoituksenmukaisuuden arvioinnin lähtökohtana on ½ prosenttiyksikön vuotuinen kohennus rakenteellisessa vajesuhteessa. Lisäksi julkisen talouden menot eivät pääsääntöisesti saa kasvaa bruttokansantuotteen potentiaalista kasvuvauhtia nopeammin eli julkisten menojen BKT-suhde ei saa suurentua.

Taulukko 1.

Euromaiden keskipitkän aikavälin tavoitteet ja Euroopan komission syksyn 2011 ennusteet

	Tavoite	Rakenteellinen vaje				Vaje			
		Ennuste				Ennuste			
		2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Belgia	0,5	-3,3	-3,0	-4,0	-4,0	-4,1	-3,6	-4,6	-4,5
Saksa	-0,5	-2,4	-1,3	-0,7	-0,4	-4,3	-1,3	-1,0	-0,7
Viro	> 0,0	-0,1	-0,2	-0,5	-0,9	0,2	0,8	-1,8	-0,8
Irlanti	[-0,5, 0,0]	-9,7	-9,1	-8,3	-8,1	-31,3	-10,3	-8,6	-7,8
Kreikka	0,0	-9,0	-5,0	-2,9	-3,4	-10,6	-8,9	-7,0	-6,8
Espanja	> 0,0	-7,0	-4,9	-4,2	-4,3	-9,3	-6,6	-5,9	-5,3
Ranska	0,0	-5,7	-4,7	-4,0	-3,9	-7,1	-5,8	-5,3	-5,1
Italia	0,0	-3,5	-3,1	-1,3	-0,5	-4,6	-4,0	-2,3	-1,2
Kypros	0,0	-5,7	-5,9	-4,2	-4,2	-5,3	-6,7	-4,9	-4,7
Luxemburg	0,5	0,3	0,5	0,0	-0,2	-1,1	-0,6	-1,1	-0,9
Malta	0,0	-4,3	-3,1	-3,5	-3,8	-3,6	-3,0	-3,5	-3,6
Alankomaat	> -0,5	-3,5	-3,2	-1,8	-1,4	-5,1	-4,3	-3,1	-2,7
Itävalta	0,0	-3,2	-3,1	-2,7	-2,8	-4,4	-3,4	-3,1	-2,9
Portugali	-0,5	-9,6	-6,9	-2,5	-1,8	-9,8	-5,8	-4,5	-3,2
Slovenia	0,0	-3,9	-3,0	-3,8	-4,7	-5,8	-5,7	-5,3	-5,7
Slovakia	0,0	-7,5	-4,9	-4,5	-4,6	-7,7	-5,8	-4,9	-5,0
Suomi	0,5	-0,5	0,1	0,3	0,1	-2,5	-1,0	-0,7	-0,7

Lähteet: Maiden vakaushjelmat ja Euroopan komission syysennuste.

Jos jäsenmaan havaitaan poikenneen merkittävästi sopeutusurasta, komissio antaa maalle ennakkovaroituksen (kuvion 2A ensimmäinen tarkistus piste). Neuvosto tarkastelee tilannetta kuukauden kuluessa ennakkovaroituksen antamisesta ja päättää komission esityksestä suositeltavista korjaustoimista (kuvion 2A toinen tarkistus piste). Jos maa ei määräajan puitteissa toteuta suosituksia, komissio suosittelee neuvostolle, että tämä hyväksyy määränemmistöllä päätöksen, että tuloksellisia toimia ei ole toteutettu (kuvion 2A kolmas tarkistus piste). Jos neuvosto hylkää esityksen, komissio voi kuukauden kuluttua tuoda esityksen uudelleen neuvoston päätettäväksi. Esitys jää voimaan, jollei neuvosto yksinkertaisella enemmistöllä sitä hylkää. Neuvoston päätettyä, että maa ei ole ryhtynyt riittäviin toimiin, voidaan määrätä, että rangaistukseksi maan on tehtävä komissiolle korollinen talletus, joka on suuruudeltaan 0,2 % maan BKT:stä. Rangaistus tulee voimaan, ellei neuvosto määränemmistöllä kaada esitystä (kuvion 2A sanktio-osuus).

Liiallisten alijäämien menettely

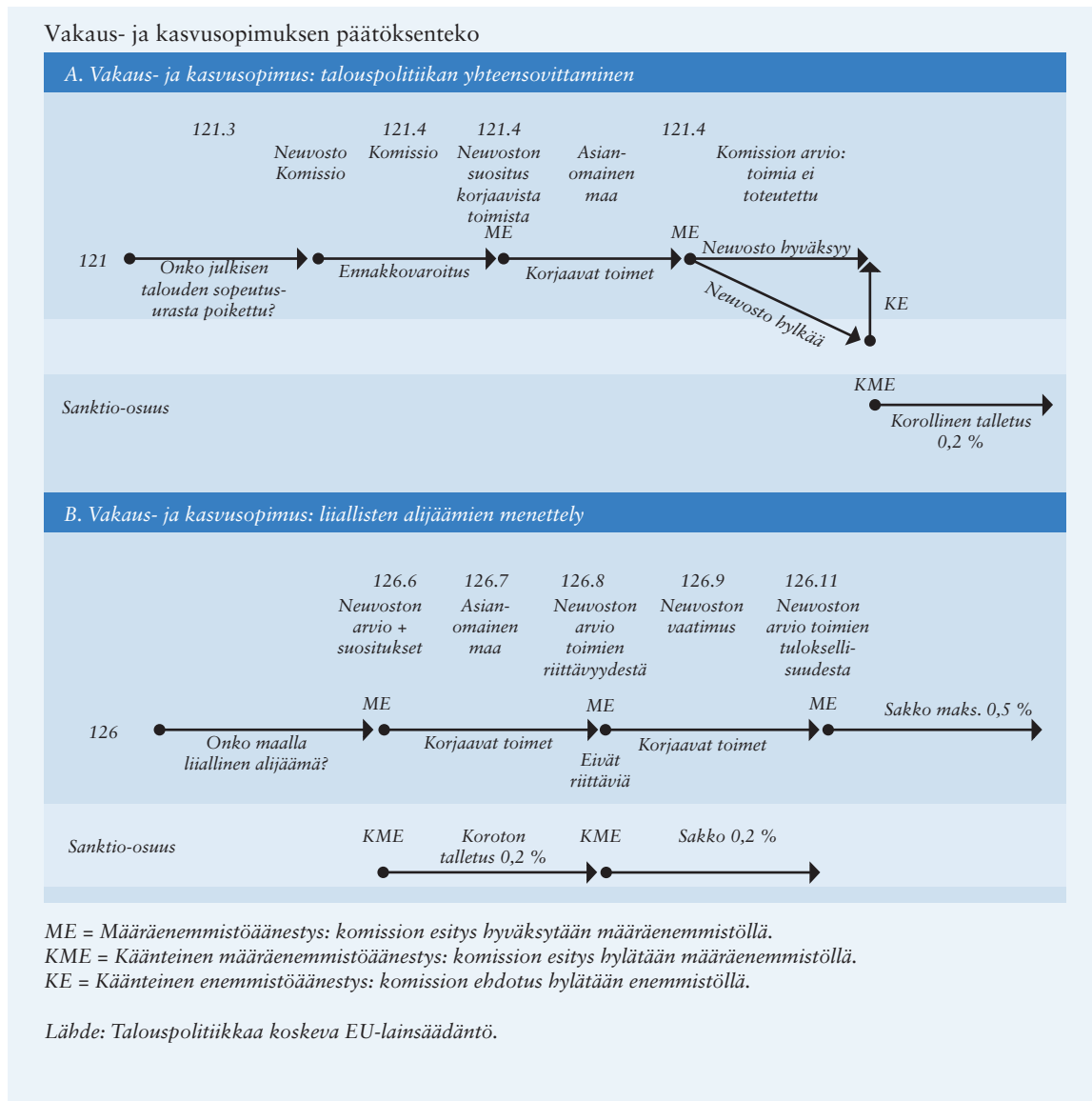
Jos neuvosto komission esityksestä päättää, että jäsenvaltiolla on liiallinen alijäämä, eli maan julkisen sektorin vaje ylittää 3 % BKT:stä ja/tai julkisen sektorin velka 60 % BKT:stä, asianomaisen maan on määräajan kuluessa toteutettava tuloksellisia toimia (kuvion 2B ensimmäinen tarkistus piste). Jos maa on joutunut tekemään korollisen talletuksen jo ennalta ehkäisevän osan perusteella tai

jos ”finanssipoliittisia velvoitteita on laiminlyöty erityisen vakavasti”, se voidaan velvoittaa tekemään koroton talletus, joka on suuruudeltaan 0,2 % BKT:stä (tai olemassa oleva korollinen talletus muutetaan korottomaksi). Päätös talletuksesta tehdään komission esityksestä käänteisellä määränemmistöllä (kuvion 2 sanktio-osuuden ensimmäinen tarkistus piste).

Neuvosto arvioi korjaavien toimien riittävyyden määräajan päätyttyä jäsenmaan raportin perusteella. Vähimmäis-suorituksena pidetään ½ prosenttiyksikön rakenteellisen vajeosuuden kohennusta vuodessa. Jos neuvosto toteaa, että toimet eivät ole olleet riittäviä, se vaatii maata toteuttamaan esittämiään alijäämää pienentäviä toimenpiteitä (kuvion 2B toinen tarkistus piste). Vaatimusta voidaan tehostaa sakolla, joka on suuruudeltaan 0,2 % BKT:stä (2B sanktio-osuuden toinen tarkistus piste). Sakosta päätetään käänteisellä määränemmistöllä ja se maksetaan Euroopan rahoitusvakaussäilyneelle tai myöhemmin Euroopan vakaussäilyneille.

Jos neuvosto uuden määräajan kuluttua arvioi, että vaadittuja toimenpiteitä ei ole toteutettu, se voi määrätä asianomaiselle maalle lisärangaistuksen (kuvion 2B kolmas tarkistus piste). Pääasiallisena rangaistuksena on sakko, joka koostuu 0,2 prosentin kiinteästä osasta ja sen lisäksi laskettavasta muuttuvasta osasta. Yhteensä yksittäiset sakot voivat olla korkeintaan 0,5 % maan BKT:stä. Muuttuvan osan mukainen lisäsakko voidaan määrätä vuosittain niin kauan, kunnes päätös liiallisen alijäämän olemassaolosta on kumottu.

Kuvio 2.

Makrotaloudellisen epätasapainon ehkäisy ja korjaaminen

Vaikka perussopimuksen artikla 121 tarjoaa mahdollisuuden jäsenvaltion kansantalouden kehityksen laajamittaiseen seurantaan, jäi sen soveltaminen ennen finanssi- ja talouskriisiä hyvin vähäiselle huomiolle. Yksi kriisin tärkeimpiä opetuksia on ollut, että

julkinen talous on korkeintaan yhtä vahva kuin koko kansantalous. Jos julkisen talouden rahoitus on rakentunut kiinteistökuplan tai kotimaisen kysynnän kestäättömän kasvun varaan, se on kuplan puhjetessa vakavissa vaikeuksissa. Esimerkkejä tällaisesta kehityksestä ovat olleet Irlanti ja Espanja.

Kuuden lain paketissa kaksi asetusta suuntaa kriisin opetusten mukaisesti huomion makrotalouden epätasapainojen ehkäisemiseen ja korjaamiseen. Epätasapainon määritellään tarkoittavan ”mitä tahansa sellaiseen makrotalouden kehitykseen johtavaa suuntausta, joka vaikuttaa tai voi vaikuttaa kielteisesti jäsenvaltion talouden, talous- ja rahaliiton tai koko unionin moitteettomaan toimintaan”. Tämä käsite vastaa ajatuksellisesti julkisen talouden alijäämän ennalta ehkäisevää osaa.

Astetta vakavampi käsite on liiallinen epätasapaino, joka tarkoittaa ”vakavaa epätasapainoa, [...] joka vaarantaa tai uhkaa vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan”. Ajatuksellisesti tätä voi verrata liiallisen alijäämän käsitteeseen.

Epätasapainon havaitseminen perustuu ns. tulostaulussa määriteltyihin makrotalouden indikaattorien hälytysarvoihin, joiden rikkoutuminen käynnistää tarkemman analyysin. Komission esityksen pohjalta neuvosto päättää mahdollisen ongelman olemassaolosta, sen vakavuudesta ja korjaustoimenpiteiden tarpeellisuudesta. Tällä hetkellä tulostaulussa on 10 sisäisen ja ulkoisen epätasapainon indikaattoria (taulukko 2).

Jos komissio päättyy siihen, että jäsenvaltiossa on epätasapaino, neuvosto voi komission suosituksesta kehottaa jäsenvaltiota korjaamaan tilanteen. Suosituksia tarkastellaan vuosittain ns. eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä (kuvio 3A).

Jos komissio sen sijaan päättyy siihen, että jäsenvaltiossa on liiallinen epätasapaino, neuvosto voi komission

suosituksesta antaa jäsenvaltiolle suosituksen korjaavista toimenpiteistä (kuvion 3B toinen tarkistuspiste). Suosituksessa määritetään politiikkatoimet, joita on noudatettava, sekä määräaika, jonka kuluessa jäsenvaltion on toimitettava korjaussuunnitelma. Neuvosto arvioi korjaussuunnitelman komission suosituksesta määräajan kuluessa sen esittämisestä. Jos suunnitelman arvioidaan olevan riittävä, toimenpiteet ja aikataulut vahvistetaan. Jos suunnitelma sen sijaan arvioidaan riittämättömäksi, jäsenvaltion on toimitettava uusi suunnitelma lähtökohtaisesti kahden kuukauden kuluessa (kuvion 3 kolmas tarkistuspiste).

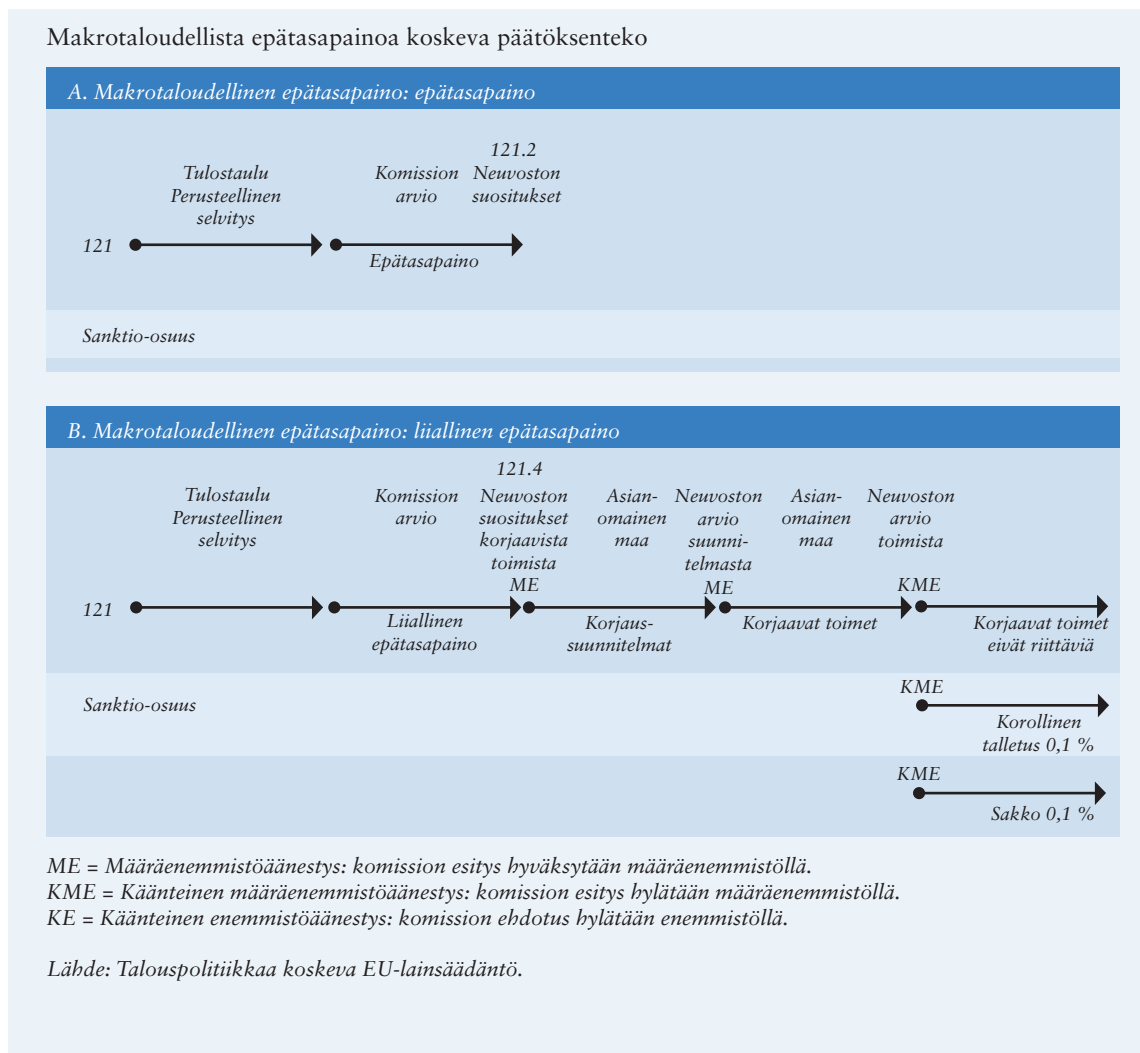
Neuvosto arvioi komission kertomuksen perusteella, onko asianomainen maa toteuttanut suositellut toimenpiteet. Jos neuvosto komission suosituksesta päättää, että korjaavia toimenpiteitä ei ole tehty, se antaa uuden suosituksen määräaikoineen (kuvion 3B neljäs tarkistuspiste). Päätös tulee voimaan, jos neuvosto ei määräänemmistöllä kaada komission esitystä. Lisäksi maalle voidaan määrätä rangaistukseksi korollinen talletus, joka on suuruudeltaan 0,1 % BKT:stä, tai prosessin pitkittyessä vastaavan suuruinen sakko (kuvion 3B sanktio-osuus).

Kahdella asetuksella vahvistetaan kuuden lain pakettia, hallitusten välisellä sopimuksella vahvistetaan koko vakaas- ja kasvusopimusta

Kuuden kohdan lainsäädännön mukaisen julkisen talouden seurannan tehostamiseksi edelleen komissio antoi 23. marraskuuta 2011 kaksi esitystä kokonaisuutta täydentäviksi asetuksiksi (ns.

Kuio 3.

two-pack). Niiden sisältö liittyy pääasiassa euromaiden julkisen talouden tilan ennakkointiin ja seurantaan. Esitykset voidaan jakaa 1) kaikkia euromaita koskeviin, 2) niitä euromaita koskeviin, jotka ovat joutuneet tai joita uhkaa joutuminen liiallisen alijäämän menettelyyn, sekä 3) niitä euromaita koskeviin, jotka ovat vakavissa rahoitusvaikeuksissa tai sen uhan alla. Asetusten velvoitteet kiristyvät maan (potentiaalisten) ongelmien syventyessä. Asetukset

ovat tätä kirjoitettaessa vielä neuvotte-lujen alla ja voivat siksi muuttua jossain määrin.

Kaikkia euromaita koskevat osat asetuksista liittyvät pääosin keskipitkän aikavälin finanssipoliittisten suunnitelmien ja seuraavaa vuotta koskevien talousarviosuunnitelmien aikatauluihin ja sisältövaatimuksiin. Jos komissio ei esimerkiksi ole tyytyväinen talousarviosuunnitelman mukaiseen vaje tavoitteiden korjaantumiseen, se voi vaatia maa-

ta toimittamaan korjatun esityksen. Liiallisen alijäämän menettelyssä olevalta maalta vaadittavan tiedon määrä ja tietojen toimitustiheys kasvavat. Maalle voidaan jopa tehdä tilintarkastus ja maan tilastotietojen oikeellisuuden arviointi komission tilastoviranomaisen Eurostatin toimesta. Jos jäsenvaltio on joutunut tai sitä uhkaa joutuminen vakaviin rahoitusvaikeuksiin, sen velvoitteet kasvavat entisestään. Jos maa joutuu turvautumaan ulkopuoliseen rahoitusapuun (ERVV, EVM, IMF), sille on laadittava sopeutusohjelma, jolla varmistetaan maan kyky maksaa annettu rahoitusapu takaisin.

Kaiken tämän uuden lainsäädännön jälkeenkin jäsenvaltioiden talouksien negatiivisten ulkoisvaikutusten ehkäisy- ja korjaamisprosessien tehostamiseen on jäänyt merkittävä puute: päättäminen itse ongelman olemassaolosta. Tältä osin äänestysmenettelyt on säädetty perussopimuksessa. Liiallinen alijäämä on artiklan 126 mukaan olemassa, jos neuvosto komission esityksestä niin määränemmistöllä päättää. Artiklan 121 mukaan julkisen alijäämän ennalta ehkäisevän osan tai liiallisen epätasapainon olemassaolo todetaan vastaavalla tavalla.

Koska unionin perussopimusta täydentävä toissijainen lainsäädäntö ei voi olla ristiriidassa perussopimuksen kanssa, ongelmaa ei ole mahdollista korjata unionitasoisen lainsäädännön avulla perussopimusta muuttamatta. Tästä syystä asiaa ollaan korjaamassa hallitusten välisen sopimuksen avulla. Ns. talousunionia vahvistavan sopimuksen mukaan euroa valuuttanaan käyttävät osapuolet sitoutuvat äänestä-

mään liiallisen alijäämän menettelyssä komission esityksen mukaisesti, paitsi jos määränemmistö on esitystä vastaan. Sopimuksen mukaan käänteinen määränemmistöäänestys tulisi tosiasialliseksi äänestyskäytännöksi koko liiallisen alijäämän menettelyssä. Sopimus allekirjoitettiin maaliskuun alun EU-huippukokouksessa.

Talousunionia vahvistavassa sopimuksessa on herättänyt paljon huomiota sopijaosapuolien sitoutuminen pääasiassa ½ prosentin rakenteelliseen vajetavoitteeseen¹ ja lisäämään kansalliseen lainsäädäntöön säännöt, joilla tavoite saavutetaan. Lakien asianmukaisuuden arvioi Euroopan unionin tuomioistuim, jos jokin sopijaosapuolista tekee sille kantelun. On huomionarvoista, että ½ prosentin rakenteellisen alijäämän tavoite ei itsessään ole yhdellekään maalle kiristys nykytavoitteisiin verrattuna (taulukko 1). Ei myöskään ole ilmeistä, että tavoitteen saavuttamisen varmistava lainsäädäntö kiristää tilannetta nykyisestä: julkisen talouden alijäämän ennalta ehkäisevässä osassa on jo esitetty tätä koskevat periaatteet.

Unionitasoisten tavoitteiden sääntely unionin lainsäädännön ulkopuolisen sopimuksen avulla on monella tapaa epätäydellinen ratkaisu. Erityisesti sopimuksen sitovuus mahdollisten riitapöytäusten sattuessa on unionirakenteisiin tukeutuvia sopimuksia epävarmempä. Sopimusosapuolet asettavatkin tavoitteekseen saada sopimus osaksi EU-lainsäädäntöä viiden vuoden kuluessa.

¹ Maalla, jonka julkinen velkasuhde on selvästi alle 60 % ja riski, että arvo rikkoutuu, on pieni, tavoitteena voi olla korkeintaan 1 prosentin rakenteellinen alijäämä.

Taulukko 2.

Tulostaulu

Ulkoisen epätasapaino ja kilpailukyky					
Indikaattori	Vaihtotase, 3 vuoden keskiarvo, % BKT:stä	Ulkomainen nettovarallisuus-asema, % BKT:stä	Reaalinen efektiivinen valuuttakurssi, prosenttimuutos 3 vuoden ajanjaksolla, YKH:n deflaattorit suhteessa 35 teollisuusmaahan (a)	Viennin markkinaosuus, prosenttimuutos 5 vuoden ajanjaksolla	Nimelliset yksikkötyökustannukset, prosenttimuutos 3 vuoden ajanjaksolla (b)
Kynnysarvojen ohjeelliset rajat	+6/-4 %	+35 %, alakvartiili	Euroalue +/-5 %, euroalueen ala- ja yläkvartiilit +/- euroalueen keskihajonta	-6 %, alakvartiili	Euroalue +9 %, yläkvartiili euroalue 3 peruspistettä
Kynnysarvojen laskenta-ajanjakso	1970–2007	Ensimmäinen vuosi, jolta tietoja saatavissa (1990-luvun puoliväli) – 2007	1995–2007	1995–2007	1995–2007
Muut talouspoliittisiin päätelmiin vaikuttavat indikaattorit	Nettoluotonantolotto ulkomaihin nähden (pääomataase + vaihtotase, % BKT:stä)	Ulkomainen nettovelka, % BKT:stä	Reaalinen efektiivinen valuuttakurssi muuhun euroalueeseen nähden	Tavaranviennin volyyymiin perustuva viennin markkinaosuus; työn tuottavuus; kokonaistuottavuuden trendikasvu	Nimelliset yksikkötyökustannukset (muutos 1, 5 ja 10 vuoden aikana); efektiiviset yksikkötyökustannukset muuhun euroalueeseen nähden, muut tuottavuusindikaattorit
Sisäisen epätasapaino					
Indikaattori	Asuntojen reaali-hinnat, prosenttimuutos edellisvuotisesta (c)	Yksityisen sektorin luottojen kasvu, % BKT:stä (d), (e)	Yksityisen sektorin velka, % BKT:stä (d), (e)	Julkisyhteisöjen velka, % BKT:stä (f)	Työttömyysaste, 3 vuoden keskiarvo
Kynnysarvojen ohjeelliset rajat	+6 %, yläkvartiili	+15 %, yläkvartiili	+15 %, yläkvartiili	+ 60 %	+10 %
Kynnysarvojen laskenta-ajanjakso		1995–2007	1994–2007		1994–2007
Muut talouspoliittisiin päätelmiin vaikuttavat indikaattorit	Asuntojen reaali-hinnat (muutos 3 vuoden aikana); asuntojen nimellishinnat (muutos 1 ja 3 vuoden aikana), asuinrakentaminen	Konsolidoimattoman rahoitussektorin rahoitusvelkojen muutosten indikaattori, velkarahoituksen ja oman pääoman ehtoisen rahoituksen suhde/velkaantumisaste	Konsolidoituihin tietoihin perustuva yksityisen sektorin velka		
Huom. (a) EU:n kauppakumppaneiden osalta YKHI, EU:n ulkopuolisten kauppakumppaneiden osalta YKH:n metodologiikka vastaava KHI. (b) Nimelliskustannukset työntekijää kohden suhteessa BKT:n määrään työntekijää kohden. (c) Asuntojen hintojen muutos suhteessa Eurostatin kulutusdeflaattoriin. (d) Yksityinen sektori käsittää yritykset, kotitaloudet ja kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt. (e) Lainojen ja muiden arvopapereiden kuin osakkeiden summa; velat, konsolidoimattomina. (f) Julkisen talouden kestävyttä ei arvioida makrotalouden epätasapainoa koskevassa menettelyssä, koska se kuuluu vakaus- ja kasvusopimuksen piiriin. Indikaattori on kuitenkin osa tulostaulua, koska julkisen sektorin velkaantuneisuus vaikuttaa koko maan velkaantuneisuuteen ja siten maan haavoittuvaisuuteen.					

Pelisääntöjen tiukentaminen ja aiempaa helpompi rangaistusten säätäminen eivät aukottomasti takaa, että nykyisenkaltainen kriisi ei voisi enää toistua.

Pelisäännöt tiukentuvat

Euroopan unionin tasolla on tehty paljon työtä talouspolitiikan koordinaation tehostamiseksi. Tähänastisten päätösten perusteella maat vastaavat edelleen pääosin itsenäisesti talouspolitiikastaan (rahopolitiikkaa lukuun ottamatta). Uusin ja uudistetuin säännöin luodaan kuitenkin selvästi aiempaa tiukemmat yhteiset pelisäännöt, joiden mukaan yksittäisten jäsenmaiden on talouspolitiikkaansa harjoitettava. Kriisi on osoittanut, että yhteisen rahan oloissa yhden maan huonolla talouspolitiikalla on negatiivisia ulkoisvaikutuksia myös muiden maiden tilanteeseen.

Pelisääntöjen tiukentaminen ja aiempaa helpompi rangaistusten säätäminen eivät aukottomasti takaa, että nykyisenkaltainen kriisi ei voisi enää toistua. Ne ovat kuitenkin askel oikeaan suuntaan: jotta rahaliitto voi toimia, maiden pitää kunnioittaa yhteisiä pelisääntöjä. Ulkoa asetetut säännöt eivät kuitenkaan viime kädessä johda mihinkään, jos tavoitteisiin ja niitä tukeviin sääntöihin ei sitouduta kansallisella tasolla.

Uusien talouspolitiikan sääntöjen pitävyyttä on nyt vuodenvaihteessa arvioitu ensimmäistä kertaa. Tammi-kuun alkupuolella komissio julkisti tiedotteen uudistetun liiallisen alijäämän menettelyn soveltamisesta. Harkinnan alla oli Belgian, Kyproksen, Malta, Puolan ja Unkarin alijäämäkriteerien noudattaminen. Komission arvion mukaan euromaat ja Puola olivat tehneet riittäviä toimenpiteitä ja komissio voi siten tyytyä seuraamaan toimien tehoamista. Sen sijaan Unkarin tapauksessa komissio tulee esittämään liiallisen alijään

olemassaolon toteamista. Lisäksi uuden makrotalouden epätasapainon seurantakehikon mukaisesti on käynnistetty 12:ta EU-maata (myös Suomi) koskeva komission tarkempi analyysi mahdollisten ongelmien selvittämiseksi. Nämä meneillään olevat tapaukset antavat ensimmäisen todellisen näytön uuden kehikon toimivuudesta.

Asiasanat: talouspoliittinen koordinaatio, Lissabonin sopimus, kuuden kohdan lainsäädäntöpaketti, talousunionia vahvistava sopimus

Lähteet

Euroopan unioni (2010) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoidut toisinnot (Lissabonin sopimus).

Neuvoston asetus (1466/97) julkisyhteisöjen rahoitusaseman sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta.

Neuvoston asetus (1175/2011) julkisyhteisöjen rahoitusaseman sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 muuttamisesta.

Neuvoston asetus (1173/2011) julkisen talouden valvonnan tehokkaasta täytäntöönpanosta euroalueella.

Neuvoston asetus (1467/97) liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä.

Neuvoston asetus (1177/2011) liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta.

Neuvoston asetus (1176/2011) makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta.

Neuvoston asetus (1174/2011) täytäntöönpanotoimista liiallisen makrotalouden epätasapainon korjaamiseksi euroalueella.

Neuvoston direktiivi (2011/85/EU) jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista.

Neuvoston asetusehdotus (2011/821) alustavien talousarviosuunnitelmien seuranta ja arviointia sekä euroalueen jäsenvaltioiden liiallisen alijäämän tilanteen korjaamisen varmistamista koskevista yhteisistä säännöksistä.

Neuvoston asetusehdotus (2011/819) rahoitusvakautensa osalta vakavissa vaikeuksissa olevien tai vakavien vaikeuksien uhasta kärsivien jäsenvaltioiden talouden ja julkisen talouden valvonnan tiukentamisesta euroalueella.

Eurooppa-neuvosto (2011) Sopimus talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta. Viimeistelty versio 31.1.2011

